

GALLAI SÁNDOR¹ – JANIK SZABOLCS²

Migráció Magyarországon az EU-csatlakozás óta eltelt időszakban

---

Hungary and migration after the EU accession

Absztrakt

Hazánk 2004-es európai uniós csatlakozására egyértelműen mérföldkőként tekinthetünk a legális migráció tekintetében. Tanulmányunk célja, hogy az elérhető statisztikák és a migráció egyes dimenzióit feldolgozó szakirodalom áttekintésével olyan átfogó képet adjunk az uniós taggá vált Magyarország vándorlási folyamatairól, amelyből megismerhetők a főbb trendek. A közelmúlt válságainak külön értékelésekor röviden bemutatjuk azokat a legfontosabb kormányzati intézkedéseket is, amelyek hatást gyakorolhattak a be- és kivándorlás mértékére. Írásunk a legális migráció legfontosabb magyarázóerejeként a mindenkori gazdasági helyzetet azonosítja, s e tekintetben megállapítja, hogy az elmúlt húsz évben a bevándorlást illetően hazánk folyamatos felértékelődésének lehetünk szemtanúi az uniós és harmadik országbeli állampolgárok körében egyaránt, és ebben továbbra is kiemelt szerep jutott a határon túlról betelepülő magyaroknak. Összességében megállapítható, hogy az előző két évtizedben a mindenkori magyar kormányok az illegális, illetve a harmadik országbeli állampolgárok legális bevándorlására tudtak közvetlenül hatni, az uniós (különösen a magyar) állampolgárok be- és kivándorlását azonban csak legfeljebb áttételesen, a gazdasági környezet alakításával tudták befolyásolni.

Kulcsszavak: ki- és bevándorlás, irreguláris migráció, menekültek, gazdaság, munkaerőpiac, Európai Unió

Abstract

Hungary's accession to the EU in 2004 undoubtedly represented a milestone in the legal migratory developments of the country, while the EU membership also fundamentally shaped the political and international law framework of the government's crisis management measures in and after 2015. Our study aims to present a comprehensive picture of the migratory processes in Hungary, touching upon both legal and illegal immigration, and

¹ Iskolavezető, Mathias Corvinus Collegium Társadalom- és Történelemtudományi Iskola; egyetemi docens, Budapesti Corvinus Egyetem Politikatudományi Tanszék.

² Kutatótanár, Mathias Corvinus Collegium Politikatudományi Műhely.

including the impact of the most recent Covid and Ukrainian crises. We use the latest official statistics, relevant studies from the literature on migration, and provide an insight into government policies. We identified the economic situation as a key explanatory factor behind the migratory processes in Hungary. Over the past 20 years Hungary has witnessed a growing attractiveness among foreign citizens from both Europe and outside the continent, in which Hungarian minorities living in neighbouring countries (in Romania, Ukraine and Serbia, in particular) played a key role. From the late 2010s, the Orban governments have encouraged and incentivised legal economic immigration for limited periods in so-called shortage occupations – first from Ukraine and Serbia, later from Asia – to keep up the pace of economic growth. As for emigration, Hungarians gradually caught up with other nations in the region by the end of the first decade in the 2000s as more and more of them decided to migrate to Germany, Austria and the United Kingdom. The number of those leaving hiked significantly in the 2010s, but return migration also started to grow in the second half of the decade. The Covid crisis had important consequences for legal migration in 2020 and 2021, but it could not reverse the large trends. Russia's open war on Ukraine from February 2022 resulted in a large influx of refugees to Hungary, albeit most of them deemed the country a temporary safe space and soon moved to West European countries. In the meantime, the Orban governments continued benefiting from their hard stance on illegal immigration and fight against Brussels' reform attempts in domestic politics. In this field, the cabinet was able to shape migratory processes but could only indirectly influence the legal immigration and emigration of Hungarians through family and other welfare policies, with some visible successes. Finally, it remains a question whether the relatively new policy measures on guest work in Hungary will fulfil the hopes of the government.

Keywords: immigration, return migration, legal migration, illegal migration, Orban governments, labour market, EU accession

Bevezetés

Magyarország 2004-es európai uniós csatlakozásával számos szakpolitikai területen szembesült alapvető változásokkal. A migráció mindeképp ezek közé tartozik, elegendő csak a négy alapszabadság részeként elnyert, EU-n belüli szabad mozgásra gondolni. A határok átjárhatósága hazánk 2007-es schengeni belépésével vált teljessé. A mobilitási csatornák kinyílásával lényegében a legfőbb akadály elhárult az uniós tagállamokba utazást, tanulást és letelepedést tervezők előtt, a munkavállalás terén viszont a régi tagállamok egy része – a legközelebb fekvő Németország és Ausztria kezdeményezésére – hétéves derogációt kapott a szabad munkavállalás lehetővé tétele alól, így továbbra is fenntarthatták a keletről érkezők számának munkaerőpiaci szabá-

lyozását. A kivándorlás egyszerre jelentette az állampolgárok megnövekedett szabadságát és a mindenkori kormányok kockázatát – utóbbi az elvándorlás negatív demográfiai és munkaerőpiaci következményeiből adódott. Az uniós tagság ugyanakkor felértékelte hazánkat a harmadik országbeli állampolgárok körében, s a gazdaságunk relatív fejlettségével egyre vonzóbb alternatívát kínált egyes szomszédos és távolabbi nem uniós országok állampolgárai számára, akik közül a határon túli, különösen az erdélyi, vajdasági és kárpátaljai magyarok települtek át nagyobb számban átmenetileg vagy tartósan.

Az európai uniós jog átvételével fontos változások történtek a legális bevándorlás szabályozásában, mivel a belső piachoz tartozó kérdések, s így a személyek szabad áramlása is, kizárólagos közösségi hatáskörbe esnek. A harmadik országbeli állampolgárok bevándorlása esetében a legális belépés és tartózkodás feltételeinek szabályozása szintén EU-s hatáskör, azonban a munkavállalói engedélyek számának meghatározása maradt tagállami kompetencia.³ Az így érkezők integrációja szintén a nemzeti kormányok feladata.⁴ A lisszaboni szerződés értelmében a tagállamok közös bevándorláspolitikát megalkotását irányozzák elő. Az EU külön irányelvekben szabályozta például a magasán kvalifikált, harmadik országbeli állampolgárok munkavállalását (Kék kártya irányelv), illetve az ugyancsak harmadik országból érkezők idénymunkájának a feltételeit.⁵ Az irreguláris migráció elleni küzdelem szintén uniós hatáskör, beleértve a visszafogadási megállapodások és más nemzetközi együttműködések kötését. Ezzel összefüggésben az EU külső határának védelme az érintett tagállamok kötelessége, de léteznek ebben közreműködő európai uniós szervek (például Frontex). Az uniós állampolgárok határellenőrzéstől mentes mozgásának biztosítása a schengeni övezethez tartozó tagállamok feladata. A menekültügy viszont uniós terület, s az intézmények célja a teljes harmonizáció, közös menekültügyi politika és rendszer kialakításával, s a célokat egységesen rögzítő, ugyanakkor a végrehajtásban a tagországoknak mozgásteret biztosító irányelvekkel.

³ Sandu 2022.

⁴ Neframi 2011, 16.

⁵ Sandu 2022.

A migráció – különösen az elmúlt évtizedben – a magyarországi közélet egyik legfontosabb témájává vált, amit elsősorban a 2015-ben kibontakozó, hazánkat közvetlenül érintő európai migrációs válság és annak különféle következményei magyaráznak. Kisebb súllyal ugyan, de a közelmúltban a magyarok kivándorlása, valamint a betöltetlen álláshelyekre érkező vendégmunkások kérdése is markánsabban jelent meg a belpolitikai napirenden. Jelen tanulmányban áttekintjük Magyarország migrációs folyamatainak alakulását a 2004-es EU-csatlakozás óta eltelt időszakban, mely során kiemelt figyelmet fordítunk a magyar állampolgárok ki- és visszavándorlására, továbbá a 2015-ben kirobbant európai migrációs válságra és következményeire. Kronologikusan és tematikusan felépülő tanulmányunkban kitérünk a harmadik országbeli állampolgárok legális bevándorlására, a Covid19-járvány átmeneti migrációs hatásaira, illetve a 2022-ben kibontakozó ukrajnai menekültválság következményeire is. Írásunk elején rövid áttekintést adunk a rendszerváltás és az EU-csatlakozás közötti időszak legfontosabb migrációs folyamatairól, hogy kontextusba helyezzük a vizsgált periódus trendjeit, utána pedig átfogó képet mutatunk a legfrissebb elérhető statisztikákra és szakirodalomra támaszkodva az uniós Magyarország vándorlási trendjeiről, azok kontextusáról és a releváns kormányzati szakpolitikai intézkedésekről.

Az uniós csatlakozás előtti trendek

A magyarországi migráció a rendszerváltás időszakáig rendkívül korlátozott volt a kommunista rezsim restriktív politikája miatt: a szimbolikus mértékű legális bevándorlás a szovjet blokk más országainak állampolgárait jellemezte, a Nyugatra irányuló emigrálás pedig törvénytelenül egyáltalán nem volt lehetséges, útlevéllel is csak egy szűk, politikailag megbízhatónak ítélt réteg rendelkezett. Az 1956-os forradalom egyszeri lehetőséget teremtett a tömeges emigrációra, amellyel mintegy 200 ezer magyar élt.⁶ A rendszerváltás előtt még egy figyelemre méltó migrációs hullám keletkezett: a romániai falurombolás, illetve forrada-

⁶ Lynn 2019, 177.

lom éveiben (1988–1989) közel 48 ezer menekültöt regisztráltak a hatóságok, döntő többségében romániai magyarokat.⁷

A rendszerváltással megszűntek a nemzetközi mozgást akadályozó adminisztratív korlátok, azonban ez önmagában nem jelentette a teljes mobilitás elnyerését, ugyanis a nyugati országok – bár részben megszüntették a vízumkorlátozást a függetlenné váló térségbeli államok számára – restriktív bevándorlási politikát folytattak, ezért az első években a vártnál kevesebben tudtak Nyugatra távozni. Például szigorú kvótákat alkalmaztak a legális munkavállalási célú bevándorlásra, aminek következtében a régióbeli állampolgárok – köztük a magyarok – nem tudtak tömegesen élni a vasfüggöny leomlása által kínált nagyobb szabadsággal.⁸ A bejelentési kötelezettségek elmaradása nyomán erőteljesen hiányos – és így alulbecslő – népesség-nyilvántartáson alapuló hivatalos magyar statisztika csupán évi néhány száz kivándorló magyart tartott számon az 1990-es években,⁹ miközben a célországok hivatalos bevándorlási adataiból (az ún. tükörstatisztikákból) tudjuk,¹⁰ hogy évente több tízezres nagyságrendben távoztak külföldre.¹¹ A tükörstatisztikák tanúsága szerint a magyarok kivándorlása az ezredfordulóig dinamikusan nőtt, majd 2001 és 2003 között érezhetően lassult.¹² A munkavállalási célú migráció elsősorban Németországot és Ausztriát célozta a földrajzi és kulturális közelség, valamint a magasabb elérhető bérek és általános életszínvonal következtében. Viszonylag sokan választották még Hollandiát, Franciaországot, Angliát és Olaszországot, a kontinensen kívül pedig az Egyesült Államokat és Kanadát.¹³ Megjegyzendő, hogy a rendszerváltást követően a tartós külföldi munkavállalás mellett a rövidebb távú, ún. körkörös migráció is megjelent a magyarok között.

⁷ Gödri–Tóth 2010, 164.

⁸ Gallai 2020, 154.

⁹ A Magyarországról „papíron” is kijelentkező külföldi állampolgárok száma ugyanakkor rendre többszöröse volt a távozó magyarokénak.

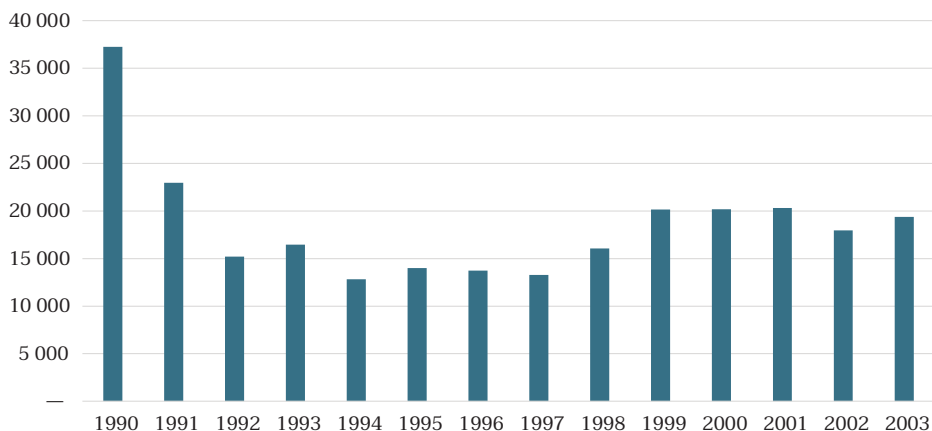
¹⁰ Fontos megjegyezni, hogy e statisztikák sem teljes körűek, azonban összességében jobban közelítik a kivándorlás tényleges nagyságrendjét.

¹¹ Gödri–Tóth 2010, 160.

¹² *Ibid.*

¹³ Tóth 2002, 5.

1. ábra: A Magyarországra betelepülő külföldi állampolgárok számának alakulása (1990–2003)

Forrás: Tóth 2004, 607; KSH 2024f

A hazánkba irányuló legális bevándorlás is növekedésnek indult a rendszerváltást követő időszakban a migrációs politika liberalizálásának köszönhetően. A csúcstól egyértelműen az 1990-ben regisztrált 37 ezer fő feletti érkezésszám jelentette, a többi évben pedig az uniós csatlakozásig a 12–23 ezer fős sávban alakult az áttelepülők száma (1. ábra).¹⁴

A bevándorlók körében a vizsgált időszakból két évet (1996-ot és 1997-et) leszámítva többséget alkottak az akkori Jugoszláviából, Romániából, Szlovákiából és Ukrajnából érkezők, akik közül összességében több mint 90 százalék határon túli magyar volt.¹⁵ Magyarország vonzerejét keleti és déli szomszédai felé a lényegesen magasabb bérek, a változatos munkalehetőségek és az így elérhető jobb életszínvonal adták.¹⁶ Az áttelepülő határon túli magyaroknak a földrajzi közelség mellett értelemszerűen a nyelvi akadályok hiánya is fontos szempont volt, ami a magyar állam számára is előnyös, hiszen nem kell költeni a befogadottak integrációjára, beilleszkedésük többnyire problémáktól mentes. A bevándorlók között már az EU-csatlakozás előtt is jelentős többségben voltak az európaiak (az említett szomszédos országok mellett a né-

¹⁴ Gödri 2009, 120.

¹⁵ *Ibid.*

¹⁶ Gallai 2020, 156.

metek aránya volt még viszonylag magasabb), kisebb részben pedig ázsiai (elsősorban kínai), amerikai és kanadai állampolgárok érkeztek.¹⁷ Az országba belépő menekültek száma összességében alacsonyban alakult a rendszerváltás és az uniós csatlakozás közötti időszakban. Egyedüli kivételt a délszláv háború elől menekülő tömegek jelentettek: 1991 és 1994 között több mint 70 ezer ember – köztük, különösen az első hullámban, több tízezer vajdasági magyar – költözött át, nagy részük azonban csak időlegesen.¹⁸

Az EU-csatlakozást megelőző közel másfél évtizedben Magyarország migrációs egyenlege¹⁹ – Csehország mellett a régióban egyedülként – a pozitív tartományban maradt.²⁰ Ebben szerepet játszott a magyarok régiós összevetésben hagyományosan alacsonyabb migrációs hajlandósága (kivándorlási oldal),²¹ valamint a határon túli magyarok tömeges áttelepülése a jobb gazdasági lehetőségek és a magasabb életszínvonal miatt (bevándorlási oldal).²²

Bevándorlás az uniós csatlakozás után

A 2004-es EU-csatlakozás fontos következményekkel járt a magyarországi bevándorlás alakulásában. A jogharmonizáció, az uniós szabályok átvétele és alkalmazása már a belépést megelőzően megkezdődött. A külföldi állampolgárok bevándorlásában 2002-től érezhető emelkedés kezdődött, amely 2005-ben (több mint 25 ezer főben) csúcsonként kezdődött, majd – két év átmeneti csökkenést követően – 2008-ban 35 ezerre nőtt a legálisan érkezők száma. Utóbbira részben magyarázat a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról szóló 2007. évi II. törvény hatálybalépése,²³ amely megkönnyítette az EGT-beli állampolgárok (és harmadik országbeli családtagjaik) magyarországi hu-

¹⁷ KSH 2008, 1–2.

¹⁸ Tóth 2016, 56.

¹⁹ Fontos ismételt aláhúzni a migrációs (kivándorlási) statisztikák hiányosságait, amelyek a tükörstatisztikák bevonásával és becslésekkel sem ellensúlyozhatók teljesen.

²⁰ Mansoor–Quillin 2006, 33.

²¹ Gödri et al. 2014, 55.

²² Gallai 2020, 156.

²³ Jogtár 2007.

zamos tartózkodását.²⁴ 2009-től némileg alacsonyabb szinten alakult a külföldiek bevándorlása, amit elsősorban a gazdasági világválság és a kedvezőtlen munkaerőpiaci helyzet magyaráz. 2011-től lényeges változást jelentett a határon túli magyarok könnyített honosításának bevezetése, ami megkönnyítette mind az áttelepülést, mind a munkavállalást, ugyanakkor statisztikailag nehezebben követhetővé tette az állampolgárságot felvevők migrációját.²⁵

Az uniós csatlakozás után érezhetően diverzifikáltabbá vált a hazánkba érkező bevándorlók állampolgársági összetétele. Fontos változás, hogy bár az európaiak túlsúlya mindvégig megmaradt, a 2010-es évek felé haladva összességében csökkenő tendenciát mutatott a szomszédos négy országból (Romániából, Ukrajnából, Szerbiából és kisebb mértékben Szlovákiából) érkezők aránya, miközben a régi tagállamokból (különösen Németországból) történő bevándorlás növekedő tendenciát mutatott.²⁶ A szomszédos országokból történő bevándorlás visszaesésében – az egyszerűsített honosítás említett statisztikai hatásán felül – az is szerepet játszhatott, hogy a Románia 2007-es uniós csatlakozását követően az erdélyi, 2010 után pedig a többi országból magyar útlevelet kapók körében is egyre vonzóbb alternatívaként jelent meg Nyugat-Európa. Magyarország ugyanakkor felértékelődött az Európán kívülről érkező bevándorlók szemében. E vonatkozásban Ázsiát, azon belül is elsősorban a kínai állampolgárok érkezését érdemes kiemelni.²⁷ A bevándorlás mértéke – és így a külföldön született népesség abszolút száma és teljes népességen belüli aránya – ezzel együtt is összességében alacsony szinten maradt a 2010-es években is, s régiós összevetésben is az alacsonyabbak közé tartozott.²⁸ A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok száma (2. ábra) viszont kimutathatóan megugrott az uniós csatlakozást követően, és egészen 2011-ig lendületes emelkedésnek lehettünk tanúi (akkor mintegy 207 ezer külföldi állampolgár tartózkodott legálisan az országban²⁹).

²⁴ Gödri 2018, 239–240.

²⁵ Hiszen a magyar állampolgárságot felvevő, anyaországba áttelepülő, határon túli magyarok kikerültek a külföldiek bevándorlását tartalmazó statisztikákból.

²⁶ Gödri et al. 2014, 26–27.

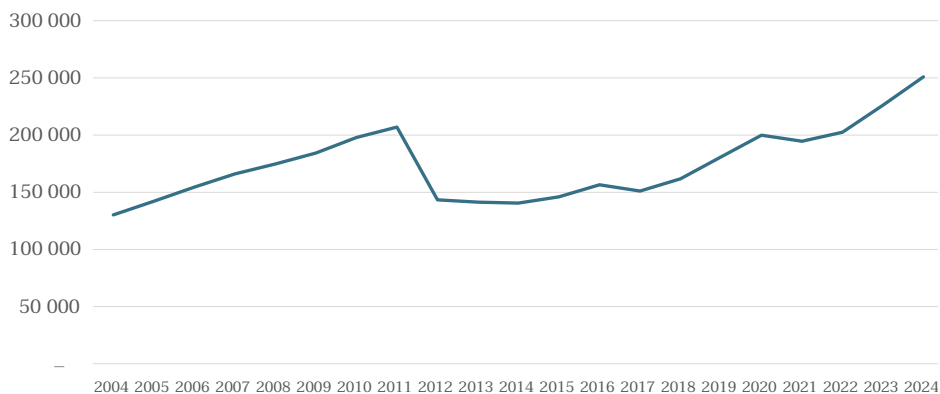
²⁷ *Ibid.*

²⁸ Kincses 2023, 52–53.

²⁹ KSH 2024g.

2. ábra: A Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok számának alakulása (2004–2024)

Forrás: KSH 2024g

Számuk 2012-től 2015-ig a 140–150 ezres sávban alakult, majd 2016-tól egy dinamikus növekedési trend bontakozott ki, amely különösen 2019-ben gyorsult fel látványosan.³⁰ 2019-ben közel 181 ezer, 2020-ban pedig már nagyságrendileg 200 ezer külföldi állampolgárt tartottak számon Magyarországon. 2021-ben átmenetileg 195 ezer alá csökkent,³¹ 2022-től azonban újra emelkedett a magyarországi külföldiek száma: akkor 203, 2023-ban 226, 2024. január 1-jén pedig rekordszinten, 251 ezren állt.³² A folyamatban – különösen 2023-ban – az ukrán menekültek befogadása,³³ illetve az ázsiaiak növekvő mértékű, munkavállalási célú bevándorlása játszott kulcsszerepet.

A tartósan letelepedő külföldiek között sokan voltak, akik időközben magyar állampolgárságot szereztek és kikerültek a vonatkozó statisztikából; számuk összesen mintegy 135 ezer lehetett a 2004–2023 kö-

³⁰ A 2011 utáni visszaesés a honosításnak, a határon túli magyarok könnyített és nagyszámú állampolgárság-szerzésének statisztikai leképezése volt. A *stock* adatok évtized közepétől konstans növekedésének alapját a gyorsuló éves beáramlás adta: 2017-ben több mint 36 ezer külföldi állampolgár érkezett Magyarországra. Gödri 2018, 240. 2019-ben azonban már 55 ezer. Spéder et al. 2023, 317.

³¹ Annak ellenére csökkent, hogy az előző évhez képest ismét nőtt a hazánkba érkező külföldi állampolgárok száma, elsősorban az Ukrajnából áttelepülők bevándorlása nyomán. Spéder et al. 2023, 317.

³² KSH 2024g.

³³ Az ukrán állampolgárok magyarországi jelenléte természetesen nem új jelenség: számuk 2019-ben ugrott meg először jelentős mértékben. A 2018-as 10 503-ról 24 197-re. KSH 2024g.

zötti időszakban.³⁴ E tekintetben kiugróan magas volt a 2011-es (20 554) és 2012-es (18 379) adat,³⁵ amelyek az egyszerűsített honosítás bevezetésének az első éveire esnek. Bár Magyarország semmiképp sem tekinthető hagyományos „bevándorlóországnak”, a külföldi állampolgárok és a külföldön született, de áttelepült magyar állampolgárok összességéből előálló, ún. külföldi kötődésű népesség száma 2017-ben meghaladta az 521 ezret, így a teljes népesség 5 százalékát.³⁶ Ebben sajátos migrációs tényezőként jelentek meg a határon túli magyarok, akik tompították a magyarországi elvándorlás hatásait, de közben felgyorsították szülőföldjükön a magyarság fogyását. A globalizációs folyamatok lecsapódásaként különösen az uniós csatlakozást követően nőtt a távolabbról, Európán kívülről érkezettek aránya. A bevándorlás egyéni motivációi között egyértelműen kulcsszerepet játszottak a gazdasági jellegű tényezők, különösen a keleti és déli szomszédokkal, illetve az Európán kívüli, szegényebb országokkal szemben fennálló bérelőny, az ottaninál bőkezűbb szociális juttatások, valamint a magasabb általános életszínvonal.³⁷ A munkavállalási célú bevándorlás mellett a családegyesítés is fontos motivációként jelent meg, hasonlóan a tanulási célú, huzamosabb magyarországi tartózkodáshoz. Utóbbit jól jelzi, hogy a 2010-es évek közepétől folyamatosan emelkedik a hazai felsőoktatásban tanuló külföldi hallgatók száma, a 2022–2023-as egyetemi tanévben már mintegy 42 ezer volt.³⁸ E tanévben e körben a legtöbben Németországból (3341) és Romániából (2869) érkeztek, a további élmezőny-sorrend Kína (2481), Irán (2019) és Szerbia (1986) volt. A folyamatot maga a kormány is ösztönözte a Stipendium Hungaricum ösztöndíj 2013-as bevezetésével, melynek keretében 2015 és 2023 között összesen több mint 73 ezer külföldi – többségében ázsiai és afrikai – hallgató folytatta felsőfokú tanulmányait Magyarországon.³⁹

A külföldiek átmeneti munkavállalási célú bevándorlása kormányzati ösztönzésének erősödése viszonylag új fejleménynek tekinthető, gyökerei azonban egészen a 2010-es évek második feléig nyúlnak vissza.

³⁴ KSH 2024e.

³⁵ *Ibid.*

³⁶ Kincses 2023, 52.

³⁷ Gallai 2020, 156.

³⁸ KSH 2023.

³⁹ Tempus Közalapítvány 2023.

A 2008–2009-es gazdasági válságot, majd az innovatív válságkezelést és növekedésösztönzést követően – a nemzetközi konjunktúrának is köszönhetően – dinamikus bővülés, lényegében teljes foglalkoztatás és kedvező költségvetési és államadóssági pálya jellemezte a magyar gazdaságot. 2010-ben az akkor hivatalba lépő (második) Orbán-kormány azt tűzte célul, hogy 2020-ig egymillió új munkahely jön létre.⁴⁰ A munkanélküliség leSORÍTása és az EU-átlagtól messze elmaradó foglalkoztatási ráta emelése ciklusokon átívelő prioritás maradt, és nem is eredménytelenül: az állásnélküliek arányát sikerült 2016-ra 5 százalék, majd 2017-ben 4 százalék alá szORÍTani,⁴¹ a foglalkoztatási ráta pedig – 2012 óta trendszerűen emelkedve – 2017-re elérte a 70 százalékot (lényegében az uniós átlagot).⁴² Ezek egyik legfontosabb következménye az volt, hogy a magyar munkaerőpiac „kifeszítetté” vált, a belső „kínálati tartalék” jelentősen csökkent, az üres álláshelyek száma megugrott: 2012-től évről évre növekvő számú betöltetlen pozícióba kerestek munkavállalót a verseny- és a közszférában egyaránt. A növekvő trendet a Covid19-járvány törte meg látványosan 2020-ban, ám 2021-ben és 2022-ben (utóbbiban rekordot jelentő 89 460 állással) ismét emelkedett a betöltetlen helyek száma – igaz, 2023-ban újfent csökkenést regisztráltak.⁴³ A kivándorlással súlyosbított munkaerőhiány hátráltatja a kormány egyik legfontosabb célkitűzését, a nagy ütemű gazdasági növekedés fenntartását,⁴⁴ ezért a testület – a régió országait követve – több intézkedéssel igyekezett könnyíteni a rövidebb időtartamú, munkavállalási célú bevándorlást a szomszédos országokból, amivel elsősorban ukrán és szerb állampolgárokat céloztak. Ilyen volt a munkavállalási engedély elengedése a hiányszakmákban 2016-tól, illetve a tartózkodási engedély eltörlése 2017-től (azóta elegendő a munkáltató általi

⁴⁰ Kormany.hu 2010.

⁴¹ A Covid19-járvány berobbanásával 2020-ban átmenetileg ismét elérte az 5 százalékot (a munkahelyvédő intézkedések és a gyors újranyitás hatására csak ennyit), aztán 2021 második felétől már ismét 4 százalék alá esett. Az ukrainai háború 2022-es kitörésével romló külgazdasági környezet és az energiaválság a magyar gazdaságot is nehéz helyzetbe hozta, ami közvetve szerepet játszhatott abban, hogy 2023 közepétől lassan ismét emelkedni kezdett a munkanélküli ráta.

⁴² KSH 2024a.

⁴³ KSH 2024h.

⁴⁴ Hárs 2020, 140.

regisztráció).⁴⁵ A változtatások nyomán 2016-tól meredeken emelkedett a vendégmunkások, azon belül különösen az ukránok száma: 2018-ban a mintegy 70 ezer újonnan kiadott munkavállalási engedély és foglalkoztató általi regisztráció több mint fele (közel 37 ezer) ukrán állampolgárhoz kapcsolódott.⁴⁶ Számuk a következő években is jelentős volt, azonban a Covid19 okozta gazdasági válság következtében 2020-ban már csak 13 410,⁴⁷ 2021-ben pedig 4539⁴⁸ ukránt regisztráltak a munkáltatók. Ugyanakkor a Magyarországon legálisan munkát vállaló ukránok száma az érvényben lévő engedélyek statisztikája szerint lényegesen magasabb (2022. december 31-én 55 266,⁴⁹ 2023 végén pedig 39 819⁵⁰) volt. Az ukránok által betöltött állásokról és azok szektorális megoszlásáról nem rendelkezünk teljes képpel, azonban a Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat (NFSZ) 2023-ról szóló jelentéséből kiderül, hogy „az ukrán és szerb állampolgárok részére kiadott, 2023. december 31-én érvényben lévő engedélyek 93,9%-a szakképzettséget nem igénylő, egyszerű, valamint a gépkezelők, összeszerelők, járművezetők kategóriába tartozó foglalkozásokban került kiadásra”.⁵¹ A korábbi évek külföldi vendégmunkásokról szóló statisztikái is azt mutatták, hogy az alacsonyabb iskolai végzettséggel érkező ukrán munkavállalók gyakran az építőiparban, a feldolgozóiparban, vagyis a hivatkozott NFSZ-statisztikában megjelölt foglalkozási főcsoportokba (FEOR) tartozó álláshelyeken helyezkedtek el.⁵²

A külföldi vendégmunkások nagyobb volumenű megjelenése mégis elsősorban az ázsiai – azon belül is a távol-keleti – munkaerő érkezésével függ össze. A 2023-ban kiadott rekordszámú (42 163) munkavállalási engedély döntő többsége (39 238) ugyanis Európán kívüli állampolgárokhoz került, a legtöbb vietnámiakhoz (6501), indiaiakhoz (4493), törökökhöz (3679), dél-koreaiakhoz (3006), valamint fülöp-szigetiek-

⁴⁵ Kovály–Ferenc 2022, 48.

⁴⁶ NFSZ 2018.

⁴⁷ NFSZ 2020, 10.

⁴⁸ NFSZ 2021, 10.

⁴⁹ NFSZ 2022, 17.

⁵⁰ NFSZ 2023, 19. A háború 2022. február 24-i kirobbanását követően érkező és hazánkban maradó – jellemzően női – munkavállalók foglalkoztatása többnyire menedékes státusz keretében valósult meg.

⁵¹ *Ibid.* 20.

⁵² Lásd például NFSZ 2023; Kovály–Ferenc 2022.

hez (2703).⁵³ A kormány 2023-ban újraszabályozta a vendégmunkások kérdését, amit a fentebb bemutatott munkaerőhiány és az újraiparosítási stratégia vezetett. Utóbbi keretében az elmúlt években számos külföldi autóipari transz- és multinacionális vállalat kezdte meg működését vagy jelentette be jövőbeli magyarországi beruházását. A jelentős munkaerőt igénylő beruházásokkal létrejövő új álláshelyek sem magyar, sem szomszédos országbeli munkavállalókkal nem tölthetők fel teljesen, ezért célzottan külföldi vendégmunkásokat hoznának a munkaerő-toborzó vállalkozások. Ehhez a kormány 2023 tavaszán egy külön vendégmunkástörvényt terjesztett elő, melyet a parlament meg is szavazott, azonban 2023. november 1-jei hatálybalépését megelőzően visszavonták a törvényt,⁵⁴ majd december közepén új idegenrendészeti törvény elfogadásával szabályozták újra a kérdéskört. A jogszabály több újítást is bevezetett, azonban témánk szempontjából az a legfontosabb, hogy szigorú feltételek mellett, a családegyesítés kategorikus tilalmával teszi lehetővé a külföldiek átmeneti (legfeljebb hároméves), célzott (meghatározott álláshelyre szóló), kizárólag munkavállalási célú magyarországi tartózkodását.⁵⁵ A kormány ugyanakkor továbbra is erősen épít a külföldiek rövid távú magyarországi foglalkoztatására, mivel 2024-re a nemzetgazdasági minisztérium magas, 65 ezres keret-számban maximálta a vendégmunkásoknak kiadható tartózkodási engedélyek számát.⁵⁶

Magyar állampolgárok⁵⁷ migrációja az uniós csatlakozás után

A határon túli – 2011 után sok esetben kettős állampolgársággal rendelkező – magyarok anyaországba vándorlását fentebb már érintettük. Az uniós csatlakozást követően a személyek szabad áramlását biztosí-

⁵³ NFSZ 2023, 5–6.

⁵⁴ Telex 2023b. A hivatalos magyarázat szerint a kormány még szigorúbb jogszabályt szeretett volna alkotni, és újra kívánta gondolni a teljes idegenrendészeti szabályozást (Világgazdaság 2023), de az is szerepet játszott a döntésben, hogy a Mi Hazánk erőteljesen támadta a kormány megengedő hozzáállását (Telex 2023a).

⁵⁵ Jogtár 2023.

⁵⁶ Ado.hu 2024.

⁵⁷ Tanulmányunkban nem foglalkozunk külön a külföldi állampolgárok kivándorlásával.

tó uniós szabályok miatt – társadalmi, demográfiai, gazdasági (munkaerőpiaci) és ezek nyomán politikai értelemben kiemelt kérdéssé vált a magyarok kivándorlása. Az uniós csatlakozást követő első években a magyarok – régiós viszonylatban – kisebb számban és arányban éltek a nyugat-európai letelepedés és munkavállalás könnyebbé váló lehetőségével.⁵⁸ Erre a legvalószínűbb pozitív magyarázatot a hazai szociális juttatások viszonylag széles köre és magas szintje, az ausztriai ingázás lehetősége, negatív visszatartóerőként pedig az idegennyelv-tudás korlátozottsága jelentette. E magyarázatok több tanulmányban visszaköszönnek, melyek szerzői szerint a régió legtöbb országával összevetve – Csehország kivételével – alacsonyabb szinten tartották a magyar elvándorlás mértékét.⁵⁹ A tükröstatistikák tanúsága szerint az EU-csatlakozás évében így is mintegy 28 ezer magyar vándorolt ki, ami több mint hatezer fős növekményt jelentett 2003-hoz képest, s 2005-ben és 2006-ban is e körül alakult a távozóik száma (nagyságrendileg 27, illetve 29 ezer fővel).⁶⁰ A kivándorlás üteme 2007-től azonban érezhető mértékben emelkedni kezdett, ami elsősorban a magyar gazdaság állapotromlására vezethető vissza.⁶¹ Magyarországon már a 2008-as globális pénzügyi válságot megelőzően megugrott a költségvetés hiánya, a leszorítása érdekében hozott megszorító intézkedések (például adóemelések, szociális kiadások visszavágása) pedig recesszióba vetették a gazdaságot, csökkentették a foglalkoztatási rátát és növelték a munkanélküliséget. A forint árfolyamának drámai romlásával a devizaalapú jelzáloghitellel rendelkezők törlesztési terhei jelentősen megemelkedtek, ami szintén a külföldi munkavállalás melletti érveket erősítette. A kivándorlók száma így – 2009 kivételével – folyamatosan nőtt, s 2011-ben már több mint 60 ezren, 2012-ben közel 80 ezren, 2013 és 2015 között pedig évente körülbelül 85 ezren voltak a külföldre távozóik.⁶² A 2011-től felpörgő emigráció hátterében – a részben külső, részben belső okokból visszaeső hazai gazdaság mellett – a német és az osztrák – munkaerőpiacok immáron korlátozásoktól mentes megnyitása állt.

⁵⁸ Hárs 2020, 117.

⁵⁹ Gödri–Tóth 2010, 163; Gallai 2020, 159.

⁶⁰ Gödri et al. 2014, 30.

⁶¹ *Ibid.* 32; Gallai 2020.

⁶² Gödri 2018, 254.

Bár a gazdaság tartós növekedési pályára állt, és évről évre jelentősen emelkedtek a reálbérek, a 2010-es évek második felében is folytatódott a magyarok kivándorlása, noha érezhetően lassuló ütemben.⁶³ 2019-ben – az európai tükröstatistikák szerint – körülbelül 61 ezer, 2020-ban, a Covid19-járvány kirobbanásának évében pedig 47 ezer magyar állampolgár távozott külföldre.⁶⁴

A magyarok körében hagyományosan a németországi és az ausztriai munkavállalás maradt a legnépszerűbb, azonban az egyesült királyságbeli és az írországi munkaerőpiacok korábbi, 2004-es azonnali megnyitása és az angol nyelvtudás terjedése következtében a Brit-szigetek is népszerű desztinációnak számított, elsősorban a fiatalabbak körében.⁶⁵ A Németországba távozók éves száma a 2010-es évek közepén az 50–60 ezres sávban alakult. Ausztria helyzete annyiban speciális, hogy a földrajzi közelsége sokak számára lehetővé teszi a napi ingázást, vagyis az ottani munkavállalás nem feltétlenül igényli az áttelepedést. Az első három kivándorlási célország kiemelt népszerűségét jól jelzi, hogy 2017-ben az EU-országokban és Svájcban lakhellyel regisztrált 461 ezer magyar állampolgár háromnegyede vagy Németországban (39 százalék) vagy az Egyesült Királyságban (21 százalék) vagy Ausztriában (15 százalék) élt.⁶⁶ A külföldre költözött, gazdaságilag aktív magyarokat régiós összehasonlításban kifejezetten magas – ráadásul az iskolai végzettség emelkedésével növekvő – foglalkoztatási ráta jellemezte.⁶⁷ A 2004-ben csatlakozókkal összevetve a magyarok közül arányaiban több felsőfokú végzettségű vállalt munkát külföldön, azonban a 2010-es évek végére az alap- és középfokú végzettségűek kivándorlásának növekedési üteme is felzárkózott hozzájuk.⁶⁸ Az alacsonyabban képzettek nagyobb eséllyel választották Németországot, míg a magasán kvalifikált kivándorlók többnyire inkább az Egyesült Királyságot preferálták. A kivándorlási motivációk között – nem meglepő módon – a migrációs szakirodalomban szereplő klasszikus indokok azonosíthatók: egy 2018–2019-es online kutatásban a leggyakrabban említett indok a magasabb

⁶³ Hárs 2020, 119.

⁶⁴ Spéder et al. 2023, 319.

⁶⁵ Blaskó–Gödri 2014, 290.

⁶⁶ Gödri 2018, 238.

⁶⁷ Hárs 2020, 125.

⁶⁸ *Ibid.* 120–122.

jövedelem reménye volt (65 százalék), míg sokan az otthoni munkalehetőségek hiányát, kilátástalanságát (40 százalék), a magyarországi politikai hangulatot (37 százalék), a konkrét anyagi (például hiteltörlesztési) nehézségeket (20 százalék) is említették, de a gyermekek számára elérhető jobb oktatást, illetve a külföldi boldogulás kipróbálását is megjelölték néhányan.⁶⁹ Mindezek ellenére az ellenzéki szereplők igyekeztek az Orbán-kormányok hibájaként bemutatni a kivándorlást, egyrészt az ország régióon belüli gazdasági leszakadását,⁷⁰ másrészt a jogállamiság leépülését felelőlegesen.⁷¹

Az IMF 2016-ban átfogó kutatás keretében vizsgálta a tágabb kelet-európai régió – azon belül a térségből 2004-ben uniós taggá vált nyolc ország – 1990–2015 közötti kivándorlási tendenciáit és azok gazdasági hatásait.⁷² A szerzők megállapították, hogy a szokatlanul nagy mértékű, Nyugat-Európába irányuló emigráció bár pozitív folyamat volt az érintett kivándorlók és az európai uniós gazdaság szemszögéből, a kibocsátó országok fiatalabb és képzetesebb állampolgárainak nagyarányú távozása mind az elérhető munkaerőt, mind a termelékenységet csökkentette, a gazdasági növekedést és a felzárkózást (konvergenciát) visszafogta, miközben a szociális kiadások megnövelésén, valamint az adó- és társadalombiztosítási járulékok kiesésén keresztül komoly terhet rótt a költségvetésre.⁷³ A kvalifikált munkaerő elvándorlása különösen erős volt az egészségügyben. Bár pontos adataink nincsenek a távozók arányáról és számáról, színvonalas becslések készültek a témában. Az egyik ilyen kutatás a 2003 és 2011 közötti időszakot vizsgálta, és azt találta, hogy a mintába bekerült orvosok 12 százaléka hagyta el ténylegesen az országot, s többségük számára nem az uniós csatlakozás, hanem a német és az osztrák munkaerőpiacok 2011-es teljes megnyitása jelentett nagy lökést.⁷⁴ E kutatás folytatása a 2009–2017-es időszakban a mintában szereplő orvosok 6 százalékának távo-

⁶⁹ *Ibid.* 128.

⁷⁰ A teljesség igénye nélkül lásd például Újhelyi István (24.hu 2016) és Dobrev Klára (Lakmusz 2023) kritikáját.

⁷¹ Lásd például Momentum.hu 2017.

⁷² Atoyán et al. 2016.

⁷³ *Ibid.* 5.

⁷⁴ Varga 2017, 1089.

zását dokumentálta.⁷⁵ A visszaesésben közrejátszhattak az orvosok kivándorlása elleni kormányzati intézkedések. Ilyen volt például a meghatározott idejű magyarországi praktizálást előíró hallgatói szerződések bevezetése⁷⁶ és a rezidensi ösztöndíjak megemlése, amit 2020-tól nagyvonalú, többlépcsős orvosi bérrendezés követett.⁷⁷

A lassú kivándorlásban és a felerősödő, 2019-re a nettó vándorlási egyenleget pozitívba fordító visszaáramlásban nemcsak a javuló magyarországi gazdasági helyzet (a markáns GDP-növekedés, erősödő reálbérnövekedés és bérkiáramlás), hanem az erőteljes családtámogatás is szerepet játszhatott. Az Orbán-kormányok – a gyermekeket nevelőket előnyben részesítő jövedelemadózáson felül – kedvezményes lakáscélú hitelekkel és nagyvonalú, vissza nem térítendő támogatásokkal (például családi otthonteremtési kedvezménnyel és babaváró támogatással)⁷⁸ is igyekeztek javítani a demográfiai helyzetet.⁷⁹ A családok és a gyermekvállalás támogatására fordított teljes állami kiadások a kormány számításai szerint megközelítették a GDP 5 százalékát.⁸⁰ A vonatkozó KSH-statisztikák tanúsága szerint a 2010-es években folyamatosan nőtt a hazatérő magyar állampolgárok száma.⁸¹ 2014-ben több mint 11 ezren voltak, a visszatérés emelkedő dinamikája azonban 2017-ben vált különösen látványossá: számuk attól kezdve stabilan 20 ezer fölött alakult,⁸² 2019–2021 között pedig lényegében stagnált, amiben fontos szerepet játszottak a Covid19-járvány miatt Európa-szerte hozott intézkedések (utazási korlátozások, határlezárások). 2022-ben számuk átlépte a 24 ezret, amit részben a járvány következtében elhalasztott hazaköltözések realizálása magyarázhat, és 2023-ban is nagyságrendileg ennyien döntöttek a visszatelepülés mellett. Az anyaországban szü-

75 Varga 2020, 148.

76 Index 2013. 2013 szeptemberétől már nem szerződést kötöttek az állami képzésbe bekerült orvostanhallgatók, hanem egyoldalú nyilatkozatot tettek.

77 Portfolio 2020. A változtatások az újonnan elfogadott egészségügyi szolgálati jogviszonyról szóló törvény alapján történtek.

78 A 2019-ben meghirdetett Családvédelmi Akcióterv számos más – szintén jelentős összegű – támogatási elemet is tartalmazott.

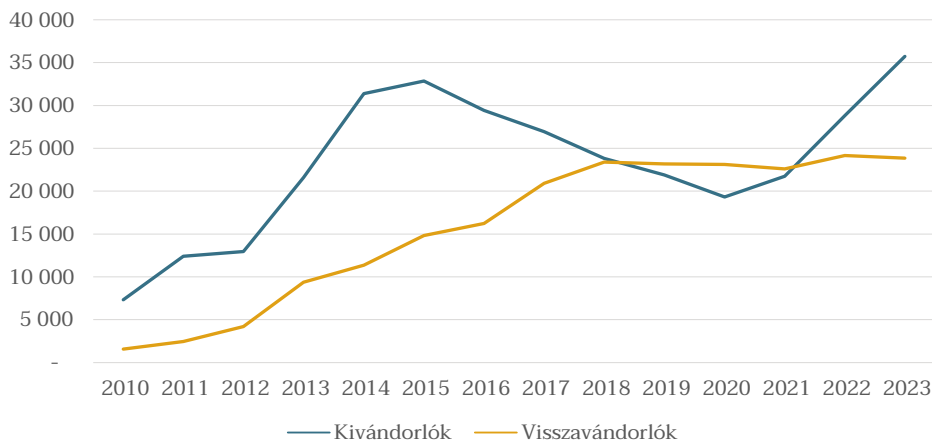
79 Pátkainé Bende 2022, 244.

80 About Hungary 2020.

81 Természetesen e statisztika sem lehet teljes körű – elegendő azokra a visszatérőkre gondolni, akik korábbi távozásukat sem jelentették be (és e kör az európai tükörstatisztikák alapján, mint láttuk, lényegesen meghaladta a hivatalosan kivándoroltakét).

82 KSH 2024f.

3. ábra: A kivándorló és visszavándorló magyar állampolgárok számának alakulása (2010–2023)

Forrás: KSH 2024d, f

letett magyar állampolgárok hivatalos vándorlási egyenlege így 2019-ben, 2020-ban és 2021-ben is pozitív volt (vagyis többen vándoroltak vissza, mint ki – lásd 3. ábra), azonban az egyszerűsített honosítással élő határon túliak bevándorlását is figyelembe véve már 2016-tól többletet regisztrálhattunk.⁸³

A 2015-ös európai migrációs válság

Magyarország földrajzi fekvése nyomán közvetlenül érintett volt a 2015-ben kirobbant európai migrációs válságban. A kelet-mediterrán útvonalon Törökországba belépő közel-keleti, észak-afrikai és dél-ázsiai hátterű tömegek a nyugat-balkáni útvonalon – kisebb részt pedig Bulgárián át – igyekeztek eljutni Nyugat-Európába. Bármelyiket választották is, útjuk eleinte Magyarországon keresztül vezetett Ausztria felé, amit a különböző statisztikák is jól tükröztek: 2015-ben Németország után Magyarországon nyújtották be a legtöbb menedékkérelmet (177 135) az EU területén, miközben a szerb és a horvát határszakaszon összesen 414 ezer irreguláris határátlépést regisztráltak a magyar ha-

⁸³ Erdélyi 2024, 8.

tóságok.⁸⁴ Az országba érkezők többsége nem adott be menedékkérelmet, de akik ahhoz folyamodtak, azok sem várták meg az elbírálást, hanem engedély nélkül folytatták útjukat a gazdagabb uniós országok felé.

A magyar kormány kezdettől fogva biztonsági kérdésként kezelte az ellenőrizetlen, tömeges beáramlást, élesen szembefordulva a nyugat-európai kormányok és az EU főbb intézményeinek humanitárius megközelítésével. A migráns kontra menekült különbségtétel gyakorlati jelentősége, hogy a migrációs politika és a külső határok megvédeése tagállami hatáskör és feladat, míg a menekültügy alapvetően uniós kompetencia. Az Orbán-kormány megítélése szerint az érkezők többsége nem segítségre szoruló menekültként, hanem jobb életre vágyó gazdasági bevándorlóként, tehát illegális határátlépőként érkezett az EU-ba, akiknek a beengedéséről vagy visszatoloncolásáról az adott államnak kell döntenie. A határok megerősítését és a fizikai határvédelem (kerítés) kiépítését az erőteljes biztonsági (értsd terror-) kockázatokkal indokolta. A déli határkerítés és a megerősített élőerős határvédelem fontos szerepet játszott a beáramlás ütemének szeptembertől bekövetkezett mérséklésében.⁸⁵ Ezzel párhuzamosan a kormány átalakította a menekültügyi ellátás és eljárás rendszerét. Az ellátásokat leépítették, az eljárást egyszakaszossá és gyorsabbá tették, a kérelmek benyújtását azonban csak az újonnan felállított tranzitónákban engedélyezték. Fontos változás volt továbbá a „tömeges bevándorlás okozta válsághelyzet” törvényi bevezetése, Szerbia biztonságos országgá nyilvánítása, a határkerítés megrongálásának kriminalizálása, a Magyar Honvédség bevonása a határellenőrzésbe, illetve az ún. mélységi ellenőrzések⁸⁶ bevezetése előbb a határtól nyolc kilométeren belüli sávra, majd az egész ország területére.⁸⁷ A szigorításokkal sikerült kezelhető mértékűre szorítani a belépők számát, ami a súlyosan leterhelt menekültügyi rendszer szempontjából is kulcsfontosságú volt. A EU belügyminiszteri tanácsában 2015. szeptemberi 22-én – Csehország,

⁸⁴ Kui 2016.

⁸⁵ Szép 2017.

⁸⁶ A mélységi ellenőrzés lényege, hogy minden olyan feltartóztatott személyt, aki nem tudja igazolni jogszerű magyarországi tartózkodását, automatikusan visszakísérnek a rendőrök a határkerítés Szerbia felőli oldalára.

⁸⁷ A kormányzati lépésekről lásd például Kui 2016; Szép 2017; Gallai 2020.

Magyarország, Románia és Szlovákia ellenszavazata és Finnország tartózkodása⁸⁸ mellett – meghozott második relokációs döntés értelmében hazánkban összesen 1294 személyt és kérelmét kellett volna befogadnia a Görögországban és Olaszországban feltorlódottak közül. Az európai bizottsági reformjavaslatokban szereplő különféle kötelező, automatikus szétosztás elutasítása az Orbán-kormány egyik legfontosabb migrációpolitikai alapvetésévé vált, melyet 2016 októberében még egy népszavazással is megerősítettek. A kabinet 2015-től folyamatos politikai és nemzetközi jogi kritikákkal szembesült, ami egyfelől szűkítette a külpolitikai (EU-n belüli) mozgásterét, másfelől viszont a V4 egységbe kovácsolásával erős érdekérvényesítési eszközt is adott a kezébe. A kötelező szétosztások konzekvens elutasításával egyidejűleg számos alternatív megoldási javaslattal is élt a magyar kormány és a V4. Például a kibocsátó régiók hangsúlyos megsegítése (vö. Hungary Helps program), a külső határok hatékony védelme, a menedékkérelmek EU-n kívüli (*hotspotok*ban történő) elbírálása, valamint a tagállamok közötti „rugalmas szolidaritás” koncepciója egyaránt itt említendő.⁸⁹ A külső határok megvédése nemcsak a migráció ellenőrzése, hanem a schengeni szabad mozgás fenntartása miatt is kulcsfontosságú.⁹⁰ A magyar kormány aggályait igazolta, hogy a migrációs válságra válaszul fél tucat nyugat-európai tagállam átmenetileg visszavezette a belső határellenőrzést.⁹¹ A kormányoldal migrációt elutasító álláspontját a társadalom többsége is osztja: különböző kutatások szerint a magyarok jelentős biztonsági, gazdasági és kulturális-vallási kockázatokat társítanak az ellenőrizetlen tömeges bevándorláshoz, és határozottan elutasítanak a kötelező szétosztásra irányuló minden javaslatot.⁹² Bár a téma európai és magyarországi politikai jelentősége érezhetően csökkent az érkezési számok elmúlt években tapasztalt mérséklődésével, valamint a Co-

⁸⁸ Ivanov 2015, 4.

⁸⁹ Visegrad Group 2016.

⁹⁰ Törő et al. 2014.

⁹¹ Európai Bizottság 2024.

⁹² Lásd például Migrációkutató Intézet 2016 és Századvég 2022. A bevándorlással és a multikulturális társadalommal szembeni kritikusabb, elutasítóbb attitűd nem magyar sajátosság: a V4-ekben és a tágabb közép-európai régióban is általánosnak tekinthető.

vid19-válság és az orosz–ukrán háború kitörése nyomán, az Orbán-kormányok irreguláris migrációval és a nyugat-európai/brüsszeli állásponttal szembeni politikai küzdelme 2024-ben is folytatódott.

A Covid19-járvány és az ukrajnai menekültválság hatása

A 2020-as évek első felében két krízis is befolyásolta Magyarország migrációs folyamatait: előbb 2020-ban a Covid19, majd 2022. február 24-től a nyílt háborúvá eszkalálódott orosz–ukrán konfliktus. A járvány világszerte a mobilitási csatornák drámai beszűkülését hozta a határzárakkal és az utazási korlátozásokkal. Magyarországon a külföldi állampolgárok bevándorlása a 2019-es 55-ről 49 ezerre esett vissza 2020-ban, utána azonban ismét dinamikus növekedésnek lehettünk tanúi, s a 2023-as adat már történelmi rekordnak számít, 61 ezer feletti érkezőszámot mutatott.⁹³ Az anyaországban született és kivándorolt magyar állampolgárok visszatérési trendjének megtorpanását fentebb már jeleztük. A magyarok kivándorlása 2021-től gyorsulni látszik: abban az évben közel 22 ezer, 2022-ben már mintegy 29 ezer, 2023-ban pedig körülbelül 36 ezer magyar állampolgár vonta ki magát a Nemzeti Egészségbiztosítási Alapkezelő nyilvántartásából.⁹⁴

A növekvő számokra részben magyarázat lehet, hogy eredetileg 2021–2022-re tervezett, azonban a Covid miatt elhalasztott külföldre költözések realizálását láthattuk.⁹⁵ A járvány nyomán mindenütt bizonytalanná vált a gazdasági helyzet, komplett ágazatok kerültek nehéz helyzetbe, a munkanélküliség emelkedése általános jelenséggé vált. Az utazási korlátozásokat is figyelembe vevő⁹⁶ egyéni migrációs döntésekben kulcsfontosságú volt, hogy az említett bizonytalanságot miként élik meg, illetve milyen lehetőségekkel kalkulálhatnak a jövőjüket il-

⁹³ KSH 2024a.

⁹⁴ KSH 2024d.

⁹⁵ Erre is utal többek között egy, kifejezetten a Covid19 migrációs hatásait vizsgáló magyarországi tanulmány is, lásd Zöldi et al. 2022.

⁹⁶ Olyan tényezőkről nem is beszélve, mint a családtagok egészségi állapotának alakulása a járványban, illetve az az iránt táplált aggodalom.

letően. A Coviddal összefüggésben érdemes megemlíteni a vendégmunkásként Magyarországon dolgozó külföldi állampolgárok távozását is. Arányuk fentebb bemutatott emelkedését a kivándorlási statisztika emelkedése⁹⁷ kísérte 2018-tól, azonban 2020-ban és 2021-ben rekordszámban, 48, illetve 46 ezren távoztak Magyarországról.⁹⁸ Ez arra utal, hogy a járvány miatti bizonytalanságban sokan dönthettek érvényes tartózkodási engedélyük és munkaszerződésük ellenére – vagy munkahelyük válság miatti megszűnése okán – az idő előtti hazatérésről.⁹⁹ A távozók száma 2022-ben a 2019-eshez közeli szintre mérséklődött, azonban a KSH adatai szerint 2023-ban ismét emelkedést tapasztalhattunk.

Az Ukrajna elleni orosz támadás megindulását követően tömegesen érkeztek ukrán menekültek a szomszédos országokba, köztük Magyarországra is, mely – nemzetközi jogilag – az első biztonságos országnak számított. A helyzetre reagálva a magyar kormány olyan rendeletet fogadott el,¹⁰⁰ amely lehetővé tette az ukrán állampolgárok és az Ukrajna területén jogszerűen tartózkodó harmadik országbeli állampolgárok számára a legális belépést és – igénylés esetén – az ún. menedékes státusz megszerzését.¹⁰¹ Az ENSZ statisztikái szerint 2022. február 24. és 2024. december 11. között több mint 6 millió belépést regisztráltak hazánkba Ukrajna felől, miközben közel 5,5 millió távozást is elkönyveltek Ukrajna irányába.¹⁰² A háború tartóssá válásával, a fegyveres harcoktól távolabb eső nyugati országrészben az élet normalizálódásával az ingázás és a menekültek egy részének rendszeres hazalátogatása (családjukhoz vagy egészségügyi ellátás céljából),¹⁰³ s a két (magyar és ukrán) útlevél használata, a többszöri határátlépések külön-külön számítása azonban értelmezhetetlenné teszi a ki- és belépési statisztikákat. Témánk szempontjából ezért irányadóbb a nemzetközi védelmet kérők száma, mely az UNHCR adatai szerint 2024. december

⁹⁷ Ami logikus velejárója a harmadik állampolgárok rövid távú magyarországi munkavállalásának, tükrözve annak cirkuláris jellegét.

⁹⁸ KSH 2024c.

⁹⁹ A hazatérők harmada ukrán állampolgár volt mindkét rekordévben.

¹⁰⁰ Az EU pedig aktiválta az átmeneti védelemről szóló irányelvet.

¹⁰¹ Jogtár 2022.

¹⁰² UNHCR 2024.

¹⁰³ IOM 2023.

közepén 48 200-at tett ki. A tartósan Magyarországon maradók számát nem tudjuk pontosan megállapítani, hiszen sokan eleve nem regisztráltak magukat a menekültügyi rendszerben, s közülük – sőt, a regisztráltak köréből is – sokan vélelmezhetően elhagyták azóta Magyarországot, és jellemzően valamely nyugat-európai országot vették célba.¹⁰⁴ Ugyanakkor szinte biztos, hogy a menedékes státuszt kérők egy része – többnyire nők, gyermekek és idősebbek – huzamosabb itt-tartózkodásra rendezkedik be. A regisztrált menedékesek szociális juttatásokra, egészségügyi ellátásra, a gyermekek oktatására is jogosultak, miközben az állam a számukra munkát – és több esetben lakhatást is – nyújtó munkáltatókat is támogatja. A magyarországi ukrán állampolgárok számát az is növeli, hogy azok közül, akik a háború kitörésekor – többnyire munkavállalási célból – itt-tartózkodtak, a későbbiekben jó néhányan már nem tértek vissza Ukrajnába.¹⁰⁵

Következtetések

A 2004-es uniós csatlakozást követően a Magyarországot érintő migrációs folyamatokban bekövetkezett változások egy része közvetlenül összefüggött a belépésünkkel, amire példa az uniós állampolgárok fokozatosan növekvő aránya a bevándorló külföldiek körében, illetve a magyarok 2007-től, majd 2010-től növekvő kivándorlása. Közvetett hatásként jelentkezett az uniós tagságunk révén megnőtt vonzerőnk a harmadik országbeli állampolgárok szemében, ami azonban a relatív gazdasági fejlettségünknek is betudható. Általánosságban kijelenthető, hogy a – teljes körűen sosem rekonstruálható, hiányos statisztikákkal, így jobb híján sokszor becslésekkel alátámasztott – be- és kivándorlási tendenciák mögött gyakran azonosítható valamilyen gazdasági jellegű magyarázat, leggyakrabban munkanélküliség vagy éppen gazdasági növekedés, illetve a már sokszor hivatkozott bér- és életszínvonalbeli különbségek. A mindenkori kormányok nem feltétlenül passzív elsen-

¹⁰⁴ A nyugat-európai országok érkezési és befogadási statisztikái is ezt tükrözik: az ottani számokból teljesen egyértelmű, hogy a Magyarországra menekülők túlnyomó többsége azonnal vagy néhány héten, hónapon belül távozott hazánkból.

¹⁰⁵ 2023 végén az ukrán állampolgárok közel 40 ezer érvényes munkavállalási engedéllyel rendelkeztek Magyarországon.

vedői a migrációs folyamatoknak, például nem teljesen eszköztelenek a kivándorlás fékezésében, illetve a külföldre költözötték visszacsábításában. Bár átfogó empirikus kutatási eredményekkel nem rendelkezünk, nehezen elképzelhető, hogy a 2010-es évek közepétől a nagy ütemű gazdasági növekedés vagy a nagyvonalú családtámogatások ne jelentettek volna mérlegelési szempontot a ki- vagy hazaköltözést fontolgatóknál. További példaként említhető a vendégmunkások ügye, melyben a kabinet proaktív, a gazdasági növekedést szem előtt tartó politikájával igyekezett enyhíteni a munkaerőhiányt bizonyos kulcságazatokban.

Az egymást követő Orbán-kormányoknak három teljesen különböző típusú válságban kellett helytállniuk, s mindháromnak érdemi hatása volt a ki- és bevándorlásra. Az első a 2015-ös migrációs válság, melynek kapcsán a magyar kríziskezelést súlyos emberi jogi, humanitárius és politikai bírálatok érték. A téma állandó konfliktusforrássá vált a kormány és az uniós intézmények között, belföldön mégis hozzájárult a kabinet népszerűségéhez és politikai sikeréhez. A Covid19 nem sok alternatívát hagyott a nemzeti kormányok számára, a mobilitási csatornák átmeneti szűkítése, a határok lezárása – a tragikus egészségügyi következmények miatt – szinte minden országban elkerülhetetlen volt. A kormányok mozgástere e tekintetben az újranyitás gyorsaságára és a válságtünetek enyhítésének mikéntjére korlátozódott. Az orosz agresszió nyomán kialakult ukrajnai menekültválság – Lengyelország mellett – Magyarországot is közvetlenül és jelentősen érintette s érinti. Ez a legutóbbi kihívás elsődlegesen humanitárius oldalról teremtett új helyzetet, ám a beérkezők magas száma ellenére hazánkban viszonylag kevesen éltek a nemzetközi jog biztosította menedékes ellátás lehetőségével.

Irodalom

Atoyan, Ruben – Christiansen, Lone – Dizioli, Allan – Ebeke, Christian – Ilahi, Nadeem – Ilyina, Anna – Mehrez, Gil – Qu, Haonan – Raei, Faezeh – Rhee, Alaina – Zakharova, Daria 2016: Emigration and Its Economic Impact on Eastern Europe. *IMF Staff Discussion Note*, July, SDN/16/07. <https://www.imf.org/external/pubs/ft/sdn/2016/sdn1607.pdf> (letöltve: 2024. 04. 15.)

- Blaskó, Zsuzsa – Gödri, Irén 2014: Kivándorlás Magyarországról: szelekció és célország-választás az „új migránsok” körében. *Demográfia*, 57. évf., 4. szám, 271–307. <https://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2636/2488> (letöltve: 2024. 03. 30.)
- Bodnár, Katalin – Szabó, Lajos Tamás 2014: A kivándorlás hatása a hazai munkaerőpiacra. *MNB-tanulmányok*, 114. <https://www.mnb.hu/letoltes/a-kivandorlas-hatas-a-hazai-munkaeropiacra.pdf> (letöltve: 2024. 04. 12.)
- Erdélyi, Dóra 2024: A munkaerő-áramlás 20 éve Magyarországon és az EU-ban. *Oeconomus elemzések*, Oeconomus Gazdaságkutató Alapítvány. https://www.oeconomus.hu/wp-content/uploads/2024/01/2024_003_Oeconomus_Elemezes_A-munkaero-aramlas-20-eve-Magyarorszagon-es-az-EU-ban_web.pdf (letöltve: 2024. 04. 20.)
- Gallai, Sándor 2020: Migration trends and challenges in the Visegrad countries. *UNISCI Journal*, No. 54 (October), 149–176.
- Gödri, Irén 2009: Nemzetközi vándorlás. In Monostori, Judit – Őri, Péter – S. Molnár, Edit – Spéder, Zsolt (szerk.) *Demográfiai portré 2009 – Jelentés a magyar népesség helyzetéről*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 119–132. <https://www.demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/article/view/275/213> (letöltve: 2024. 03. 21.)
- Gödri, Irén 2018: Nemzetközi vándorlás. In Monostori, Judit – Őri, Péter – Spéder, Zsolt (szerk.) *Demográfiai portré 2018*. KSH Népeségtudományi Kutatóintézet, 237–270. <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografiaiportre/article/view/2741/2638> (letöltve: 2024. 03. 21.)
- Gödri, Irén – Soltész, Béla – Bodacz-Nagy, Boróka 2014: Immigration or emigration country? Migration trends and their socio-economic background in Hungary: A longer-term historical perspective. *Hungarian Demographic Research Institute, working paper* no. 19. <https://www.demografia.hu/en/publicationsonline/index.php/workingpapers/article/view/318/571> (letöltve: 2024. 03. 30.)
- Gödri, Irén – Tóth, Erzsébet 2010: Magyarország, Románia és Szlovákia kivándorlási folyamatai a rendszerváltozások után – Eltérések és hasonlóságok. *Demográfia*, 53. évf., 2–3. szám, 152–204. <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/498/549> (letöltve: 2024. 03. 30.)
- Hárs, Ágnes 2020: Elvándorlás, visszavándorlás, bevándorlás. Jelenségek és munkaerőpiaci hatások. In Kolosi, Tamás – Szelényi, Iván – Tóth, István György (szerk.) *Társadalmi Riport 2020*. Budapest, Tárki, 115–145. https://www.tarki.hu/sites/default/files/2020-10/115_145_Hars_web.pdf (letöltve: 2024. 04. 10.)
- IOM 2023: *Crossing back to Ukraine: Surveys with Refugees on Destinations, Length of Stay & Assistance. International crisis response, 2022-2023 Hungary*. https://hungary.iom.int/sites/g/files/tmzbd1591/files/press_release/file/2023-07/hungary-crossing-to-ukraine-surveys-with-refugees-on-destinations-length-of-stay-and-assistance-april-june-2023.pdf (letöltve: 2024. 05. 01.)
- Ivanov, Detelin 2015: *Legislation on emergency relocation of asylum-seekers in the EU. Briefing, Members' Research Service*. European Parliament, October, 1–6. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569018/EPRS_BRI\(2015\)569018_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2015/569018/EPRS_BRI(2015)569018_EN.pdf) (letöltve: 2024. 04. 23.)
- Kincses, Áron 2023: *Nemzetközi vándorlás*. Egyetemi tankönyv. KSH.
- Kovály, Katalin – Ferenc, Viktória 2022: Kékgalléros ukrán munkavállalók Magyarországon: egy empirikus kutatás eredményei. *Kisebbségi Szemle*, 7. évf., 4. szám, 47–77. <https://>

- bgazrt.hu/wp-content/uploads/2023/03/BOOK_KSZ_22-4_WEB_04.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)
- KSH 2008: *Statisztikai Tükör*. II. évfolyam, 177. szám (december 20.) <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/stattukor/nemzsvand.pdf> (letöltve: 2024. 03. 25.)
- Kui, László 2016: A tömeges méretű illegális migráció rendészeti kezelésének helyzete Magyarországon. *Magyar Rendészet*, 6, 43–55. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyarrend/article/download/2198/1467/7016> (letöltve: 2024. 04. 24.)
- Lynn Kádár, Katalin 2019: Hungary. In Mazurkiewicz, Anna (szerk.) *East Central European Migrations During the Cold War: A Handbook*. Berlin–Boston, De Gruyter Oldenbourg, 168–192.
- Mansoor, Ali – Quillin Bryce 2006 (eds.): *Migration and remittances – Eastern Europe and the Former Soviet Union*. The World Bank, Europe and Central Asia Region.
- Migrációkutató Intézet 2016: Közvéleménykutatás-sorozat a migráció társadalmi megítéléséről I. *Gyorselemzés*, 8. <https://migraciokutato.hu/2016/07/12/kozvelemenykutatas-sorozat-a-migracio-tarsadalmi-megiteleserol-i/> (letöltve: 2024. 04. 25.)
- Neframi, Eleftheria 2011: *Division of competences between the European Union and its Member States concerning immigration*. Note, Policy Department C, Citizens' Rights and Constitutional Affairs, Directorate-General for Internal Policies, European Parliament. [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453178/IPOL-LIBE_NT\(2011\)453178_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/note/join/2011/453178/IPOL-LIBE_NT(2011)453178_EN.pdf) (letöltve: 2024. 03. 16.)
- Pátkainé Bende, Anna 2022: A visegrádi országok válasza a demográfiai kihívásokra – fókuszban a családpolitika. *Polgári Szemle*, 18. évf., 1–3. szám, 235–249. https://real.mtak.hu/155034/1/PSZ_2022_1_17.pdf (letöltve: 2024. 04. 10.)
- Sandu, Georgiana 2022: Immigration policy. *Fact Sheets on the European Union*. European Parliament. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/152/immigration-policy> (letöltve: 2024. 03. 16.)
- Spéder, Zsolt – Bálint, Lajos – Horváth, Veronika – Kapitány, Balázs – Obádovics, Csilla 2023: Hazai népesedési folyamatok az elmúlt évtizedben. *Scientia et Securitas*, 3 (4), 308–322. <https://real.mtak.hu/168204/> (letöltve: 2024. 04. 02.)
- Századvég 2022: Európa Projekt, Migráció. <https://szazadvég.hu/cikkek/migracio-2022/> (letöltve: 2024. 04. 25.)
- Szép, Ferenc (2017): Helyzetkép a déli határszakaszon bekövetkezett tömeges migráció rendészeti kezeléséről. *Magyar Rendészet*, 5 39–49. <https://folyoirat.ludovika.hu/index.php/magyarrend/article/view/1774/1073> (letöltve: 2024. 04. 24.)
- Törő, Csaba – Butler, Eamonn – Grüber, Károly 2014: Visegrád: The Evolving Pattern of Coordination and Partnership After EU Enlargement. *Europe-Asia Studies, Taylor & Francis Journals*, vol. 66(3), 364–393. <https://ideas.repec.org/a/taf/ceasxx/v66y2014i3p364-393.html> (letöltve: 2024. 04. 13.)
- Tóth, Pál Péter 2002: *Nemzetközi vándorlás – Magyarországon (1990–2000)*. Népesedési Kormánybizottság Migrációs Bizottsága 2002. programja. https://kisebbssegkutato.tk.hu/public/kettosallampolgarsag/tanulmanyok/nemzetkozivandorlas_mo.pdf (letöltve: 2024. 04. 30.)
- Tóth, Pál Péter 2004: Egy évtized után (A Magyarországot érintő nemzetközi vándorlás 1990 és 2000 között). *Kisebbségkutatás*, 13. 2004, 598–627. <http://epa.oszk.hu/00400/00462/00024/pdf/06muhely01.pdf> (letöltve: 2024. 12. 15.)

- Tóth, Pál Péter 2016: Az európai menekültválság. *Szociálpolitikai Szemle*, II. évf., 1. szám, 54–64. <https://demografia.hu/hu/letoltes/publikaciok/Toth-Pal-Peter/Toth-Pal-Peter-Az-europai-menekultvalsag.pdf> (letöltve: 2024. 04. 01.)
- Varga, Júlia 2017: Out-migration and attrition of physicians and dentists before and after EU accession (2003 and 2011): the case of Hungary. *The European Journal of Health Economics*, Volume 18, 1079–1093. <https://link.springer.com/article/10.1007/s10198-016-0854-6> (letöltve: 2024. 04. 17.)
- Varga, Júlia 2020: Az orvosok elvándorlása 2009–2017 között. *Munkaerőpiaci Tükör*. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont, 147–150. https://real.mtak.hu/119645/1/mt_2019_147-150.pdf (letöltve: 2024. 04. 17.)
- Zöldi, László Zoltán – Ligeti, Anna Sára – Csányi, Zoltán – Urbán, Ferenc 2022: A magyarok vándorlása a koronavírus idején: Módszertani kísérlet a járvány migrációs hatásainak számszerűsítésére. *Demográfia*, 65. évf., 4. szám, 357–381. <https://demografia.hu/kiadvanyokonline/index.php/demografia/article/view/2863/2755> (letöltve: 2024. 05. 02.)

Internetes adatbázisok, statisztikák

- KSH 2023: Külföldi hallgatók száma országok szerint, felsőoktatási intézmények. KSH tájékoztatói adatbázis. <https://statinfo.ksh.hu/Statinfo/haViewer.jsp> (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024a: A 15–64 éves népesség gazdasági aktivitása nemeként, havonta. KSH-adatbázis, 20.2.1.3. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0098.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024b: A bevándorló külföldi állampolgárok az állampolgárság országa szerint. KSH-adatbázis, 22.1.1.28. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0028.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024c: A kivándorló külföldi állampolgárok az állampolgárság országa szerint. 22.1.1.29. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0029.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024d: A kivándorló magyar állampolgárok célországok és nemek szerint. KSH-adatbázis, 22.1.1.31. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0031.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024e: A Magyarországon állampolgárságot kapott személyek az előző állampolgárság országa szerint. KSH-adatbázis, 22.1.1.33. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0033.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024f: A Magyarországon született visszavándorló magyar állampolgárok az előző tartózkodás országa és nemek szerint. KSH-adatbázis, 22.1.1.32. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0032.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024g: Magyarországon tartózkodó külföldi állampolgárok, az állampolgárság országa és nem szerint, január 1. KSH-adatbázis, 22.1.1.23. https://www.ksh.hu/stadat_files/nep/hu/nep0023.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- KSH 2024h: Üres álláshelyek száma és aránya a munkáltató székhelyének elhelyezkedése szerint. KSH-adatbázis, 20.1.2.9. https://www.ksh.hu/stadat_files/mun/hu/mun0091.html (letöltve: 2024. 05. 20.)
- NFSZ 2018: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2018. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/7/2/7/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2018.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)

- NFSZ 2020: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2020. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/1/6/4/8/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2020.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)
- NFSZ 2021: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai 2021. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/2/4/0/5/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2021_evben.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)
- NFSZ 2022: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai a 2022. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/3/1/4/1/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2022.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)
- NFSZ 2023: A külföldi állampolgárok magyarországi munkavállalásának főbb sajátosságai a 2023. évben. https://nfsz.munka.hu/nfsz/document/4/0/4/9/doc_url/Elemzes_a_kulfoldiek_magyarorszagi_munkavallalasarol_2023_evben.pdf (letöltve: 2024. 04. 15.)
- OECD 2019: Family benefits public spending. OECD Data. <https://data.oecd.org/socialexp/family-benefits-public-spending.htm> (letöltve: 2024. 05. 20.)
- Tempus Közalapítvány 2023: Stipendium Hungaricum-hallgatók statisztikai száma az állampolgárság országa szerint, 2015–2023. <https://tk.hu/palyazatok/7619/statisztikak> (letöltve: 2024. 05. 10.)
- UNHCR 2024: Ukraine refugee situation. UNHCR. <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine> (letöltve: 2024. 12. 15.)

Jogszabályok

- Jogtár 2007: 2007. évi II. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazásáról és tartózkodásáról. <https://mkogy.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a0700002.TV> (letöltve: 2024. 04. 25.)
- Jogtár 2022: 86/2022. (III. 7.) korm.rendelet az ideiglenes védelemre jogosultként elismert személyekkel kapcsolatos veszélyhelyzeti szabályokról, továbbá a közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény szabályainak eltérő alkalmazásáról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2200086.kor> (letöltve: 2024. 04. 25.)
- Jogtár 2023: 2023. évi XC. törvény a harmadik országbeli állampolgárok beutazására és tartózkodására vonatkozó általános szabályokról. <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a2300090.tv> (letöltve: 2024. 04. 25.)

Egyéb források

- 24.hu 2016: *Ujhelyi: a magyar reformok működnek, a magyar fiatalok meg elmenekülnek.* <https://24.hu/fn/gazdasag/2016/06/08/ujhelyi-a-magyar-reformok-mukodnek-a-magyar-fiatalok-meg-elmanekulnek/> (letöltve: 2024. 04. 05.)
- About Hungary 2020: *The success of Hungary's family policy: 2020 has been our best year to date.* <https://abouthungary.hu/blog/the-success-of-hungarys-family-policy-2020-has-been-our-best-year-to-date> (letöltve: 2024. 04. 07.)

- Adó.hu 2024: *65 ezerben maximalizálják a kiadható munkavállalási engedélyek számát.* <https://ado.hu/munkaugyek/65-ezerben-maximalizaljak-a-kiadható-munkavállalasi-engedelyek-szamat/> (letöltve: 2024. 05. 03.)
- Európai Bizottság 2024: Member States' notifications of the temporary reintroduction of border control at internal borders pursuant to Article 25 and 28 et seq. of the Schengen Borders Code. https://home-affairs.ec.europa.eu/document/download/11934a69-6a45-4842-af94-18400fd274b7_en?filename=Full%20list%20of%20MS%20notifications_en_2.pdf (letöltve: 2024. 04. 04.)
- Index 2013: *Végleges a röghöz kötés.* https://index.hu/belfold/2013/04/12/vegleges_a_roghoz_kotes/ (letöltve: 2024. 04. 20.)
- Index 2016: *Nem hoz haza több fiatal a kormány.* https://index.hu/gazdasag/2016/06/13/nem_hoz_haza_tobb_fiatalt_a_kormany/ (letöltve: 2024. 04. 15.)
- Kormany.hu 2010: Foglalkoztatási Program. Új Széchenyi Terv, 6. fejezet. https://2010-2014.kormany.hu/download/0/24/10000/006_Foglalkoztatás.pdf (letöltve: 2024. 04. 02.)
- Lakmusz 2023: *Tényleg menekülnek az országból a magyarok, vagy Dobrev Klára „füllentett” a kivándorlási adatokról?* <https://www.lakmusz.hu/tenyleg-menekulnek-az-orszagbol-a-magyarok-vagy-dobrev-klara-fullentett-a-kivandorlasi-adatokrol/> (letöltve: 2024. 04. 10.)
- Momentum.hu 2017: *Menni vagy maradni? – Első rész.* https://momentum.hu/menni-vagy-maradni-elso-resz/page/3/?et_blog (letöltve: 2024. 04. 12.)
- Portfolio 2020: *Itt a lista: ennyit kereshetnek az orvosok 2021-ben, 2022-ben és 2023-ban.* <https://www.portfolio.hu/gazdasag/20201128/itt-a-lista-ennyit-kereshetnek-az-orvosok-2021-ben-2022-ben-es-2023-ban-459438> (letöltve: 2024. 04. 17.)
- Telex 2023a: *A vendégmunkás-bűnözés az új cigánybűnözés.* <https://telex.hu/belfold/2023/09/25/mi-hazank-mozgalom-jobbik-vendegmunkas-bunozes-magyarorszag> (letöltve: 2024. 05. 01.)
- Telex 2023b: *Még életbe sem lépett, de máris visszavonja a kormány a saját vendégmunkástörvényét.* <https://telex.hu/gazdasag/2023/10/05/meg-eletbe-sem-lepett-de-maris-visszavonja-a-kormany-a-sajat-vendegmunkastorvenyet> (letöltve: 2024. 05. 01.)
- Világ gazdaság (VG) 2023: *Rendkívüli: visszavonja a vendégmunkástörvényt a kormány – teljesen új szabályozás jön.* <https://www.vg.hu/vilaggazdasag-magyar-gazdasag/2023/10/rendkivuli-visszavonja-a-vendegmunkas-torvenyt-a-kormany-teljesen-uj-szabalyozas-jon> (2024. 05. 01.)
- Visegrad Group 2016: Joint Statement of the Heads of Governments of the V4 Countries. <https://www.visegradgroup.eu/calendar/2016/joint-statement-of-the-160919> (letöltve: 2024. 04. 13.)

Megjelent a

POLITIKATUDOMÁNYI SZEMLE

2025/1. száma

NEGATÍV KAMPÁNY ÉS VIZUÁLIS KOMMUNIKÁCIÓ

- *Juhász Vanessa*: Influenszer politikusok és politikai influenszer. A Megafon negatív kampányának argumentatív vizsgálata a közösségi médiában
- *Varga Dóra Eszter*: Férfi felségterületre lépve. Novák Katalin vizuális önreprezentációjának vizsgálata a Facebookon

EURÓPAI PARLAMENT

- *Brucker Balázs*: Az Európai Parlament Nemzeti Kisebbségügyi Közös Munkacsoportjának szerepe a kisebbségek érdekeinek védelmében (2004–2024)

VITA

- *Szabó Márton*: Magyar politikatudomány szükségessége és lehetősége

RECENZÍÓ

- *Kurucz Barnabás*: A magyar választáskutatás jövője.
(*Stefkovics Ádám*: *Hova tovább, magyar választáskutatás?*)